

บทที่ 6

สรุปผลการทดลองและข้อเสนอแนะ

1. การสำรวจและการเก็บตัวอย่างวัชพืช

การสำรวจและเก็บตัวอย่างวัชพืช 10 ชนิด (ช่วงเดือนตุลาคม – พฤศจิกายน ปี 2543) ในพื้นที่ 8 จังหวัด พบวัชพืชที่มีลักษณะต้นสูงมากกว่า 1 เมตร ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพืชอายุหลายปี ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 สรุปประเภทพืชของวัชพืชทั้ง 10 ชนิด.

ชนิดวัชพืช	ประเภทพืช
<i>Coix aquatica</i> Roxb.	perennial
<i>Imperata cylindrica</i> (L.) P. Beauv.	perennial
<i>Panicum maximum</i> Jacq.	perennial
<i>Pennisetum polystachyon</i> (L.) Schult.	anual
<i>Pennisetum purpureum</i> Schumach.	perennial
<i>Phragmites karka</i> (Retz.) Trin. ex Steud.	perennial
<i>Saccharum spontaneum</i> Linn.	perennial
<i>Sorghum propinquum</i> (Kunth) Hitchc.	perennial
<i>Thysanolaena maxima</i> (Roxb.) O. Ktze.	perennial
<i>Typha angustifolia</i> Linn.	perennial

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. การหาผลผลิตชีวมวลและเปอร์เซ็นต์ความชื้นขณะเก็บเกี่ยว

วัชพืชที่มีผลผลิตชีวมวล (น้ำหนักสด) ต่อพื้นที่สูงสุดคือ *P. purpureum* มีน้ำหนักสดเท่ากับ 14.4 กิโลกรัมต่อตารางเมตร รองลงมาคือ *T. maxima* (10.9 กิโลกรัมต่อตารางเมตร) และ *T. angustifolia* (8.8 กิโลกรัมต่อตารางเมตร)

วัชพืชที่มีผลผลิตชีวมวล (น้ำหนักแห้ง) สูงสุดคือ *P. purpureum* และ *T. maxima* ซึ่งมีน้ำหนักแห้งเท่ากับ 3.3 กิโลกรัมต่อตารางเมตร และ 3.0 กิโลกรัมต่อตารางเมตร ตามลำดับ รองลงมาคือ *S. spontaneum* มีน้ำหนักแห้ง 2.0 กิโลกรัมต่อตารางเมตร

วัชพืชที่มีความชื้นขณะเก็บเกี่ยวสูงสุด คือ *C. aquatica* และ *T. angustifolia* โดยมีความชื้นขณะเก็บเกี่ยวเท่ากับ 91.09% และ 90.17% วัชพืชที่มีความชื้นขณะเก็บเกี่ยวต่ำสุดคือ *S. spontaneum* ที่มีความชื้นขณะเก็บเกี่ยว 58.84%

3. การหาปริมาณองค์ประกอบของชีวมวลพืช

วัชพืชที่มีปริมาณเซลลูโลสสูงที่สุดคือ *S. spontaneum* โดยมีปริมาณเซลลูโลส 42.23% รองลงมาคือ *T. maxima* *P. maximum* และ *P. polystachyon* ซึ่งมีปริมาณเซลลูโลส 39.81% 39.39% และ 38.69% ตามลำดับ

วัชพืชที่มีปริมาณเฮมิเซลลูโลสสูงที่สุดคือ *C. aquatica* โดยมีปริมาณเฮมิเซลลูโลส 34.21% วัชพืชชนิดอื่นที่มีปริมาณเฮมิเซลลูโลสใกล้เคียงกัน จะแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีปริมาณเฮมิเซลลูโลสอยู่ระหว่าง 30.52-32.23% และกลุ่มที่มีปริมาณเฮมิเซลลูโลสอยู่ระหว่าง 26.71-28.45%

วัชพืชที่มีปริมาณลิกนินสูงที่สุดคือ *T. maxima* โดยมีปริมาณลิกนิน 14.44% รองลงมาคือกลุ่มวัชพืชที่มีปริมาณลิกนินอยู่ในช่วงระหว่าง 10.22-11.03% ได้แก่ *T. angustifolia* *P. polystachyon* *P. maximum* และ *P. karka* ส่วนวัชพืชที่มีปริมาณ ลิกนินต่ำสุดคือ *P. purpureum* และ *C. aquatica* โดยมีปริมาณลิกนิน 6.84% และ 6.00% ตามลำดับ

4. การหาปริมาณซัลเฟอร์ในชีวมวลพืช

วัชพืชที่มีปริมาณซัลเฟอร์สูงที่สุดคือ *P. karka* โดยมีปริมาณซัลเฟอร์เท่ากับ 1.54% รองลงมาคือ *P. polystachyon* *T. angustifolia* และ *P. purpureum* ที่มีปริมาณซัลเฟอร์ 1.26% 1.20% และ 1.09% ตามลำดับ วัชพืชที่มีปริมาณซัลเฟอร์ต่ำสุดมี 3 ชนิด คือ *I. cylindrica* *S. propinquum* และ *P. maximum* ซึ่งมีปริมาณซัลเฟอร์เท่ากับ 0.09% 0.08% และ 0.06% ตามลำดับ

5. การหาปริมาณเถ้าในชีวมวลพืช

วัชพืชที่มีปริมาณเถ้าสูงสุดมี 2 ชนิด คือ *T. angustifolia* และ *P. purpureum* โดยมีปริมาณเถ้าเท่ากับ 11.08% และ 10.19% ตามลำดับ รองลงมาคือ *S. propinquum* *P. polystachyon* และ *P. maximum* ที่มีปริมาณเถ้าเท่ากับ 8.79% 8.46% และ 8.18% ตามลำดับ วัชพืชที่มีปริมาณเถ้าต่ำที่สุด คือ *T. maxima* และ *S. spontaneum* ซึ่งมีปริมาณเถ้า 5.46% และ 4.95% ตามลำดับ

6. การหาค่า heating value ของชีวมวลพืช

วัชพืชทั้ง 10 ชนิด มีค่า heating value อยู่ในช่วง 16.41-18.79 ล้านจูลต่อกิโลกรัม *T. maxima* มีค่า heating value สูงสุด รองลงมาคือ *I. cylindrica* *S. spontaneum* และ *P. karka* ที่มีค่า heating value 17.47 17.43 และ 17.29 ล้านจูลต่อกิโลกรัม ตามลำดับ วัชพืชที่มีค่า heating value ต่ำสุดคือ *C. aquatica* และ *T. angustifolia* โดยมีค่า heating value เท่ากับ 16.61 และ 16.41 ล้านจูลต่อกิโลกรัม ตามลำดับ

โดยสรุป วัชพืชที่เหมาะสมสำหรับการนำชีวมวลมาใช้เผาไหม้โดยตรงเพื่อให้พลังงานคือ *T. maxima* *I. cylindrica* และ *S. spontaneum* เพราะมีคุณสมบัติที่ดีต่อการเป็นพืชพลังงาน คือ มีผลผลิตชีวมวลสูง มีค่า heating value สูง มีความชื้นขณะเก็บเกี่ยวต่ำ มีปริมาณเถ้าต่ำ และมีปริมาณซัลเฟอร์ต่ำ

จากข้อ 1 ถึง 6 สามารถสรุปได้ในตารางที่ 13 ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 13 สรุปผลผลิตชีวมวล องค์ประกอบของชีวมวล และคุณสมบัติต่างๆ ของพืชพลังงานสำหรับการเผาไหม้โดยตรงของวัชพืชทั้ง 10 ชนิด

ชนิดวัชพืช	ผลผลิตชีวมวล (น้ำหนักแห้ง)		ปริมาณความชื้น ขณะเก็บเกี่ยวในพืช (%)	องค์ประกอบของชีวมวล (%)			แฉา (%)	ซัลเฟอร์ (%)	Heating value (MJ/kg)
	kg/m ²	t/ha		เซลลูโลส	เฮมิเซลลูโลส	ลิกนิน			
<i>Coix aquatica</i>	0.70	7	91.09	33.16	34.21	6.00	7.29	0.77	16.61
<i>Imperata cylindrica</i>	0.6	6	68.35	37.21	32.23	8.21	6.27	0.09	17.47
<i>Panicum maximum</i>	1.6	16	74.16	39.39	28.31	10.65	8.18	0.06	16.80
<i>Pennisetum polystachyon</i>	1.0	10	70.51	38.69	27.46	10.56	8.46	1.26	16.84
<i>Pennisetum purpureum</i>	3.3	33	77.45	34.60	28.44	6.84	10.19	1.09	16.70
<i>Phragmites karka</i>	1.5	15	66.56	37.83	30.52	11.03	7.53	1.54	17.29
<i>Saccharum spontaneum</i>	2.0	20	58.84	42.23	31.91	8.30	4.95	0.24	17.43
<i>Sorghum proproinquum</i>	1.3	13	72.57	33.80	30.80	8.15	8.79	0.08	16.82
<i>Thysanolaena maxima</i>	3.0	30	73.12	39.81	26.72	14.44	5.47	0.12	18.79
<i>Typha angustifolia</i>	0.9	9	90.17	32.03	27.66	10.22	11.08	1.20	16.41

7. การหาภาวะที่เหมาะสมสำหรับการผลิตเอนไซม์เซลลูเลส

ในการคัดเลือกสายพันธุ์ที่เหมาะสมสำหรับการผลิตเซลลูเลสพบว่า แอคติวิตีของ exoglucanase และ endoglucanase ของทุกสายพันธุ์จะมีค่าสูงสุดที่เวลา 15 วันของการบ่มเชื้อ แอคติวิตีของ β -glucosidase ใน *Acrophialophora* sp. UV10-2 และ *Acrophialophora* sp. UV10-7 จะมีค่าสูงสุดที่เวลา 15 วันของการบ่มเชื้อเช่นกัน แต่แอคติวิตีของ β -glucosidase ใน *Acrophialophora* sp. wild type มีค่าต่ำตลอดการทดลอง และต่ำสุดในวันที่ 3 และ 15 ซึ่งสรุปไว้ในตารางที่ 14

สายพันธุ์ที่มีแอคติวิตีของ exoglucanase ดีที่สุดคือ *Acrophialophora* sp. UV10-2 โดยมีค่าเท่ากับ 0.613 U/ml (0.093 U/mg protein) รองลงมาคือ *Acrophialophora* sp. UV10-7 มีค่าแอคติวิตีเท่ากับ 0.334 U/ml (0.053 U/mg protein) และ *Acrophialophora* sp. wild type มีค่าแอคติวิตีต่ำสุดคือ 0.098 U/ml (0.019 U/mg protein)

สายพันธุ์ที่มีแอคติวิตีของ endoglucanase ดีที่สุดคือ *Acrophialophora* sp. UV10-2 และ *Acrophialophora* sp. UV10-7 มีค่าเท่ากับ 3.833 U/ml (0.585 U/mg protein) และ 3.724 U/ml (0.593 U/mg protein) ตามลำดับ ซึ่งไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ *Acrophialophora* sp. wild type มีแอคติวิตีต่ำกว่าคือ 1.737 U/ml (0.366 U/mg protein)

สายพันธุ์ที่มีแอคติวิตีของ β -glucosidase สูงสุดคือ *Acrophialophora* sp. UV10-2 และ *Acrophialophora* sp. UV10-7 โดยมีแอคติวิตีเท่ากับ 0.084 และ 0.089 U/ml (0.013 และ 0.014 U/mg protein) ซึ่งไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ สายพันธุ์ที่มีแอคติวิตีต่ำสุด คือ *Acrophialophora* sp. wild type โดยมีแอคติวิตีเท่ากับ 0.03 U/ml (0.001 U/mg protein)

โดยสรุปสายพันธุ์ที่มีแอคติวิตีของเซลลูเลสทั้งสามองค์ประกอบดีที่สุด คือ *Acrophialophora* sp. UV10-2 จึงเลือกสายพันธุ์นี้ไปศึกษาการเจริญในอาหารเหลวเพื่อใช้เป็นหัวเชื้อในการผลิตเซลลูเลสต่อไป

ตารางที่ 14 สรุปค่าแอกติวิตีของเซลล์เลสทั้งสามองค์ประกอบที่ได้จาก *Acrophialophora* sp. ทั้ง 3 สายพันธุ์

ระยะ เวลาบ่ม เชื้อ (วัน)	exoglucanase (U/ml)			endoglucanase (U/ml)			β -glucosidase (U/ml)		
	Wild type	UV10-2	UV10-7	Wild type	UV10-2	UV10-7	Wild type	UV10-2	UV10-7
3	0.010	0.026	0.011	0.106	0.178	0.100	0.005	0.020	0.012
6	0.035	0.121	0.039	0.323	1.118	0.698	0.012	0.038	0.029
9	0.057	0.309	0.059	0.909	1.910	1.330	0.011	0.026	0.024
12	0.086	0.393	0.215	1.454	2.577	2.380	0.008	0.021	0.034
15	0.098	0.613	0.334	1.737	3.833	3.724	0.003	0.084	0.089

8. การศึกษาการเจริญเติบโตของเชื้อราในอาหารสูตร Potato Dextrose Broth (PDB)

Acrophialophora sp. UV10-2 ที่เลี้ยงในอาหารสูตร PDB เพื่อใช้เป็น seed culture มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในช่วง 2 วันแรกของการบ่มเชื้อ โดยเข้าสู่ช่วงท้ายของระยะ log phase ที่เวลา 2 วันหลังจากบ่มเชื้อ ค่า maximum specific growth rate ของเชื้อราสายพันธุ์นี้ คือ 0.7496 ต่อวัน

9. การศึกษาการเจริญเติบโตของยีสต์

K. marxianus NRRL Y-1109 มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และเข้าสู่ช่วงท้ายของระยะ log phase ที่เวลา 12 ชั่วโมงหลังจากบ่มเชื้อ ค่า maximum specific growth rate ของยีสต์ชนิดนี้คือ 0.2301 ต่อชั่วโมง

10. การหาความเข้มข้นของเซลล์ยีสต์เริ่มต้นและอุณหภูมิที่เหมาะสมสำหรับการหมัก

ในการทดลองได้ใช้ความเข้มข้นของเซลล์ยีสต์เริ่มต้น 1×10^8 , 1×10^9 และ 1×10^{10} เซลล์ต่อมิลลิลิตร จากการทดลองพบว่า ความเข้มข้นของเซลล์เริ่มต้นที่ให้ผลผลิตเอทานอลสูงสุดคือ 1×10^9 เซลล์ต่อมิลลิลิตร โดยให้ผลผลิตเอทานอลสูงสุดในวันที่ 1 ของการหมักทั้งที่อุณหภูมิ 40 และ 45 องศาเซลเซียส คือ มีค่าเท่ากับ 0.50 กรัมต่อกรัมสับสเตรท และ 0.49 กรัมต่อกรัมสับสเตรท ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีกลูโคสเหลืออยู่ในน้ำหมักต่ำที่สุด และเซลล์มีการเจริญเติบโตในช่วงวันแรกของการหมักที่ดีและเร็วกว่าเมื่อเปรียบกับการใช้ความเข้มข้นของเซลล์ยีสต์เริ่ม

ต้นค่าอื่น สำหรับค่า pH เมื่อใช้ความเข้มข้นของเซลล์เริ่มต้น 1×10^9 เซลล์ต่อมิลลิลิตร มีค่าอยู่ระหว่าง 4.1-4.9 ตลอดการหมัก

11. การหมักและย่อยสลายแบบต่อเนื่อง (Simultaneous saccharification and fermentation, SSF)

11.1 การผลิตเอนไซม์เซลลูเลส

ในการผลิตเอนไซม์เซลลูเลสโดยใช้ *Acrophialophora* sp. UV10-2 เพื่อใช้ในการหมักและย่อยสลายแบบต่อเนื่องในระดับฟลาสก์นั้น มีค่าแอกติวิตีของ exoglucanase อยู่ระหว่าง 0.293-0.358 U/ml ค่าแอกติวิตีของ endoglucanase อยู่ระหว่าง 2.324-2.420 U/ml และค่าแอกติวิตีของ β -glucosidase อยู่ระหว่าง 0.035-0.050 U/ml

11.2 การปรับสภาพพืช (Pretreatment)

วัชพืชที่มีค่าความแตกต่างของปริมาณเซลลูโลสก่อนและหลังการปรับสภาพมากที่สุดคือ *P. purpureum* โดยหลังปรับสภาพมีปริมาณเซลลูโลสเท่ากับ 67.71% (เพิ่มขึ้น 95.69%) รองลงมาคือ *C. aquatica* หลังปรับสภาพมีปริมาณเซลลูโลสเท่ากับ 64.53% (เพิ่มขึ้น 94.60%) ส่วนวัชพืชที่มีการเพิ่มขึ้นของปริมาณเซลลูโลสน้อยที่สุดคือ *T. maxima* ซึ่งหลังปรับสภาพมีปริมาณเซลลูโลสเท่ากับ 60.48% (เพิ่มขึ้น 51.92%)

วัชพืชที่มีค่าความแตกต่างของปริมาณเฮมิเซลลูโลสก่อนและหลังการปรับสภาพมากที่สุดคือ *P. polystachyon* โดยหลังปรับสภาพมีปริมาณเฮมิเซลลูโลสเท่ากับ 10.10% (ลดลง 63.22%) รองลงมาคือ *C. aquatica* หลังปรับสภาพมีค่าเท่ากับ 13.85% (ลดลง 59.21%) ในขณะที่ *T. maxima* มีการลดลงของปริมาณเฮมิเซลลูโลสน้อยที่สุด คือ 34.96%

วัชพืชส่วนใหญ่มีปริมาณลิกนินคงที่ ในขณะที่บางชนิดมีปริมาณลิกนินเพิ่มขึ้น วัชพืชที่มีปริมาณลิกนินลดลงมากที่สุดคือ *C. aquatica* มีการลดลงของลิกนิน 28% (จาก 6% ไปเป็น 4.32%) รองลงมาคือ *S. propinquum* มีการลดลงของลิกนิน 20.37% (จาก 8.15% ไปเป็น 6.49%) และใน *T. maxima* มีการลดลงของลิกนินน้อยที่สุดคือ 13.92% (จาก 14.44% ไปเป็น 12.43%)

11.3 การเตรียมหัวเชื้อยีสต์

หัวเชื้อยีสต์ที่ใช้ในการหมักวัชพืชทั้ง 10 ชนิด ในระดับฟลาสก์ขนาด 250 มิลลิลิตร มีอายุ 12 ชั่วโมง ซึ่งอยู่ในช่วงท้ายของระยะ log phase และเป็นช่วงที่มีการเจริญเติบโตสูงสุด โดยใช้ความเข้มข้นของเซลล์เริ่มต้นอยู่ในช่วง 3.5×10^9 ถึง 4.0×10^9 เซลล์ต่อมิลลิลิตร

11.4 การหมักในระดับฟลาสก์ขนาด 250 มิลลิลิตร

วัชพืชที่ให้ผลผลิตเอทานอลสูงสุดคือ *C. aquatica* โดยมีผลผลิตเอทานอลเท่ากับ 4.9 กรัมต่อลิตร หรือ 0.16 กรัมต่อกรัมสับสเตรท (%conversion = 48.48%) รองลงมาคือ *S. spontaneum* *P. polystachyon* และ *S. propinquum* ที่มีผลผลิตเอทานอลเท่ากับ 3.4 3.3 และ 3.0 กรัมต่อลิตร ตามลำดับ ส่วนวัชพืชที่ให้ผลผลิตเอทานอลต่ำสุดคือ *T. maxima* โดยมีผลผลิตเอทานอลเท่ากับ 1.7 กรัมต่อลิตร หรือเท่ากับ 0.06 กรัมต่อกรัมสับสเตรท (%conversion = 19.35%)

ปริมาณกลูโคสที่เหลือในน้ำหมักของ *C. aquatica* จะมีปริมาณต่ำสุด (น้อยกว่า 1 กรัมต่อลิตร) แสดงว่ากลูโคสเปลี่ยนไปเป็นเอทานอลได้ดี ดังนั้นจึงเลือกวัชพืชชนิดนี้ไปหมักในระดับถังหมักต่อไป

11.5 การหมักในระดับถังหมักขนาด 5 ลิตร (batch process)

ในการหมักเป็นเวลา 7 วัน โดยใช้ *C. aquatica* เป็นสับสเตรท ซึ่งผ่านการปรับสภาพ เช่นเดียวกับการหมักในระดับฟลาสก์ ผลผลิตเอทานอลที่ได้มีค่าเท่ากับ 8.8 กรัมต่อลิตร ซึ่งคิดเป็น 0.18 กรัมต่อกรัมสับสเตรท (%conversion = 54.55%)

11.6 การกลั่น

เมื่อนำน้ำหมักที่ได้จากการหมักในถังหมักไปกลั่นแบบ Simple distillation พบว่าสามารถเพิ่มความเข้มข้นของเอทานอลได้ถึง 11.02 เท่า คือจาก 8.8 กรัมต่อลิตร ไปเป็น 96.48 กรัมต่อลิตร

ข้อเสนอแนะ

1. ในการเก็บเกี่ยววัชพืชมาใช้ควรเลือกเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนมกราคมถึงเมษายน เพราะวัชพืชบางชนิดจะแห้งลงหลังผ่านฤดูหนาว จึงช่วยลดต้นทุนในด้านการอบแห้งได้ส่วนหนึ่ง
2. เอนไซม์เซลลูเลสที่ใช้ในการทดลองนี้ยังมีค่าแอกติวิตีไม่สูงมากนัก จึงควรจะมีการศึกษาต่อไปเพื่อ เช่น ศึกษาการผลิตเซลลูเลสจากเชื้อราชนิดอื่นๆ แล้วนำเอนไซม์ที่มีแอกติวิตีที่ดีกว่านี้มาใช้ในการกระบวนการหมักและย่อยสลายแบบต่อเนื่อง
3. ควรจะมีการศึกษาถึงวิธีการปรับสภาพพืชวิธีอื่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการย่อยสลาย ซึ่งจะช่วยให้ผลผลิตเอทานอลให้สูงขึ้น